

Pestprotocol

JENAPLANSCHOOL

Wittevrouwen

Pestprotocol

OBS Jenaplanschool Wittevrouwen

Utrecht, oktober 2013

Inhoud:

---

1. Doelstelling van het protocol
2. Wat wordt er onder pesten verstaan?
3. Signalen van pesten
4. Cyberpesten
5. Preventief pestbeleid
6. Als er toch gepest wordt
7. Consequenties, als het pesten aanhoudt
8. Bijlage I: Adviezen voor ouders/verzorgers

1. Doelstelling van het protocol

Op de Jenaplanschool Wittevrouwen wordt nadrukkelijk gewerkt aan een pedagogisch klimaat waarin kinderen zich veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Wij vinden het van groot belang dat kinderen gemotiveerd en met plezier naar school gaan.

Helaas komt ook op onze school voor dat er kinderen gepest worden. Door middel van dit protocol willen we voor kinderen, ouders en collega's duidelijk maken hoe we een goede omgang met elkaar bevorderen en hoe we handelen wanneer er sprake is van pesten.

Kinderen, leerkrachten en ouders uit de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit pestprotocol.

2. Wat wordt er onder pesten verstaan?

Bij pesten gaat het om het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een kind of een groep kinderen van één of meer klasgenoten, die niet (meer) in staat zijn zichzelf te verdedigen. (Van der Meer, 2002) De drie hoofdkenmerken van pesten zijn:

1. De agressie is gericht op een ander met als doel hem of haar schade te berokkenen, pijn te doen, te kwetsen, te kleineren, belachelijk of onzeker te maken, het gevoel te geven waardeloos te zijn, et cetera (Van Dugteren, 2004).
2. Het pesten heeft een systematisch en langdurig karakter, Het pesten vindt veelal plaats gedurende een langere tijd, soms zelfs een jaar of langer achter elkaar en elke dag of zelfs meerdere keren per dag opnieuw (Van Dugteren, 2004).
3. Er is een duidelijke machtsongelijkheid tussen de pester en de gepeste. De pester is de meerdere en de gepeste de onderdaan. De gepeste is sociaal niet of minder aanvaard in de groep en staat hulpeloos en weerloos tegenover de pester. (Mooij, geciteerd in Gommans, 2008)

Verschil tussen plagen en pesten

Pesten onderscheidt zich van plagen door de ongelijke machtsverhouding. Bij plagen spreken we veelal over twee gelijkwaardige personen of groepen, terwijl bij pesten vaak sprake is van een verstoord machtsevenwicht waarbij steeds hetzelfde kind het onderspit moet delven. Plagen heeft vaak een eenmalig, onschuldig en spontaan karakter. Bij plagen zijn vaak verschillende kinderen slachtoffer, bij pesten is telkens weer hetzelfde kind slachtoffer (Van Beemen, 2010). Ook is plagen vaak als grapje bedoeld, terwijl pesten opzettelijk bedoeld is om een ander te kwetsen.

3. Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- Kinderen worden altijd bij hun bijnaam genoemd, nooit bij hun eigen naam.
- Zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot.
- Een klasgenoot voortdurend ergens van de schuld geven.
- Briefjes doorgeven met kwetsende teksten erop.
- Beledigingen en opmerkingen maken over anderen.
- Anderen bewust buiten sluiten.
- Buiten school opwachten, slaan of schoppen.
- Op weg naar huis achterna rijden.
- Naar het huis van het slachtoffer gaan.
- Bezittingen afpakken.
- Schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer.

4. Cyberpesten

Cyberpesten omvat alle manieren om een ander te pesten, maar dan via digitale wegen zoals internet en mobiele telefoon. Dit kan gaan via de chat, mail, profielsites als hyves en facebook, twitter, of juist via de sms, whats'app, of telefoongesprekken. Kinderen pesten anderen o.a. door nare teksten te sturen, foto's en filmpjes van anderen te verspreiden, nep profielsites aan te maken, zich op internet voor te doen als de gepeste en nare berichten te verspreiden onder zijn/haar naam en kinderen uit te sluiten van de groepschat.

Cyberpesten kan erger zijn dan 'gewoon' pesten, omdat het gebeurt in de veilige omgeving van kinderen. Ook is het cyberpesten vaak harder en erger. Daarnaast is cyberpesten vaak anoniem, waardoor het iedereen kan zijn, wat extra onveilig voelt voor het gepeste kind. Bij cyberpesten zijn er ook geen omstanders die je kunnen helpen. Weinig kinderen worden alleen via internet getreiterd, waardoor ze zowel op school als thuis met het pesten geconfronteerd worden (Delver en Hop, 2007).

5. Preventief pestbeleid

In de school werken we hard om voorwaarden te scheppen voor een pedagogisch klimaat, waarin elk kind tot zijn recht komt. Dit doen we door:

- De manier waarop we met de kinderen omgaan.
- De manier waarop we de kinderen bij de les betrekken, hen aanmoedigen, helpen, corrigeren, het gevoel geven dat ze ook fouten mogen maken.
- De manier waarop we rekening houden met verschillen tussen kinderen.
- De manier waarop we het werken in de groep organiseren.
- Maatregelen te nemen die de leefkwaliteit binnen de school verbeteren.

Om pesten tegen te gaan, nemen wij op school maatregelen die bijdragen tot het verbeteren van de leefkwaliteit binnen de school. Deze maatregelen zorgen voor betrokkenheid van leerkrachten, kinderen en hun ouders en stimuleren hun welbevinden. Ook leiden deze maatregelen tot een goede sfeer en een prettige manier van omgaan met elkaar, waardoor er minder gepest zal worden (Deklerck, 2011). Enkele maatregelen die wij hiervoor nemen zijn: schoolreisjes, schoolkampen, het slaapfeest, sportdagen, weeksluitingen en weekopeningen, het vieren van verjaardagen in de klas en het afscheidsfeest aan het eind van elke bouw. Middels thematisch onderwijs en vakleerkrachten voor handvaardigheid en gym wordt het onderwijs aantrekkelijk gehouden voor de kinderen.

In de stamgroepen is, naast aandacht voor de cognitieve ontwikkeling, veel ruimte voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Aan de start van het schooljaar worden in alle klassen afspraken gemaakt, over hoe we met elkaar om willen gaan. Regelmatig wordt (tijdens kringgesprekken, rollenspellen, lessen sociaal-emotionele ontwikkeling) geëvalueerd hoe het gaat in de groep en wat de groep zou willen verbeteren of veranderen. Tijdens het werken en spelen is er veel ruimte om samen te werken, waarbij de kinderen leren om met elkaar in gesprek te gaan en rekening te houden met anderen.

Signalering van (on)gewenst gedrag

In de kleutergroepen wordt gebruik gemaakt van het ontwikkelingsvolgsysteem *KIJK!*, waarbij leerkrachten o.a. de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen observeren. Vanaf schooljaar 2013-2014 zullen de leerkrachten van groep 3-8 gebruik gaan maken van het pedagogisch expertsysteem *Zien!*, waarbij de sociaal-emotionele ontwikkeling van alle kinderen in school systematisch gevolgd kan worden. De observaties zullen besproken worden in bouw- en zorgvergaderingen.

6. Pestbeleid... als er toch gepest wordt.

Het 4-stappenplan

Ondanks de preventieve maatregelen, komt het soms voor dat er toch gepest wordt. Voor beginnende pesterijen (en ruzies) hanteert de school de volgende vier stappen:

1. De kinderen proberen er samen uit te komen. Het gepeste kind geeft eerst rechtstreeks terug aan de pester dat hij het niet leuk vindt en dat de pester er direct mee moet stoppen. Aanwezige medekinderen ondersteunen het gepeste kind hierbij.
2. Als de pester er niet mee stopt, kan het gepeste kind (of iemand uit de groep) dit melden bij de leerkracht. (Dit kan ook anoniem via een briefje)
3. De leerkracht houdt een verhelderingsgesprek met de pester en de gepeste en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen. Hierbij worden eventueel afspraken gemaakt.
4. Als het pesten aanhoudt, wordt de Vijfsporenaanpak gebruikt.

De Vijfsporenaanpak

De Vijfsporenaanpak (Van der Meer, 2012) is een manier om pesten aan te pakken. Deze aanpak richt zich op alle betrokkenen: het gepeste kind, de pester(s), de klasgenoten, de school en de ouders. Elke groep wordt bij ons op school als volgt begeleid:

Spoor 1: Het gepeste kind steunen

- We nemen het probleem van het kind serieus.
- We tonen medeleven en luisteren. We vragen hoe en door wie er wordt gepest.
- We gaan na hoe het gepeste kind reageert, wat doet hij/ zij voor, tijdens en na het pesten?
- We laten het kind zien, dat je soms op een andere manier kunt reageren.
- We gaan na welke oplossingen er zijn en welke oplossing het kind zelf wil.
- We praten met de ouders, eventueel samen met de IB, of de schoolmaatschappelijk werkster.
- Indien gewenst schakelen we, in overleg met de ouders, hulp in. Te denken valt aan schoolmaatschappelijk werk en kanjertraining.

Spoor 2: De pester steunen

- We praten met de pester waarom hij/zij heeft gepest. Daarbij bespreken we wat het effect van zijn/haar gedrag is voor het gepeste kind.
- We bespreken hoe het kind zijn relaties met andere kinderen kan en moet verbeteren, door o.a. in te gaan op de positieve kanten van het gepeste kind.
- We passen de procedure van het herstelrecht toe, waarbij we bespreken wat er nodig is om de goede verhoudingen tussen pester en gepeste te herstellen.
- We bespreken dat het kind zich moet houden aan de klassenafspraken die aan het begin van het jaar zijn gemaakt.

- We gaan op zoek naar de behoeftes van de pester. Wat heeft de pester nodig, zodat problemen zich niet meer voordoen?
- We maken afspraken over gedragsverandering en in gesprekken komt het naleven van deze afspraken aan de orde.

Spoor 3: De klasgenoten betrekken bij de oplossing van het pesten

- In de groep wordt besproken wat pesten (en plagen) inhoudt en dat alle kinderen kunnen helpen om het pestgedrag te stoppen. Ieder kind heeft een rol. Het moet voor kinderen duidelijk zijn dat wanneer ze toekijken, ze eigenlijk meedoen met het pesten.
- In de groep wordt besproken dat wanneer zij naar de leerkracht gaan om pesten te melden, dit niet onder 'klikken' valt.
- Als één kind steeds gepest wordt, dan gaan we in de klas in op positieve kanten van het gepeste kind.
- We maken met de hele klas afspraken over hoe we met elkaar om willen gaan en wat we doen wanneer er gepest wordt.

Spoor 4: Professionaliseren van leerkrachten

- De leerkracht bespreekt met de klas hoe zij met elkaar om willen (en moeten) gaan.
- De leerkracht neemt stelling in wanneer hij/zij vermoedt dat kinderen elkaar pesten
- De leerkracht zoekt steun bij collega's, wanneer hij/zij hulpvragen heeft.
- De leerkracht is op de hoogte van achtergrondinformatie over het probleem (cyber)pesten. De school zorgt voor nascholing.

Spoor 5: Professionaliseren van ouders

- De leerkracht neemt ouders die zich zorgen maken serieus.
- De leerkracht heeft overleg met ouders om peestsituaties aan te pakken.
- De leerkracht verwijst ouders eventueel door naar de IB of schoolmaatschappelijk werkster.
- Achterin dit protocol zijn tips voor ouders van gepeste kinderen en voor ouders van pesters opgenomen.

7. Consequenties, als het pesten aanhoudt

Als blijkt dat de vijfsporenaanpak niet het gewenste effect bereikt, heeft de school de mogelijkheid om consequenties op te leggen aan de pester(s):

1. Bij aanhoudend pestgedrag wordt de pester geïsoleerd tijdens vrije situaties die minder controleerbaar zijn voor de leerkracht: buitenspelen, (omkleden tijdens) de gymles en de overblijf. Een kind kan ook geschorst worden voor de overblijf, als blijkt dat hij/zij veel overlast veroorzaakt tijdens de middagpauze.
2. Bij aanhoudend pestgedrag kan de pester tijdelijk in een andere parallelstamgroep geplaatst worden. Dit kan zowel gedwongen zijn, als een keus van de pester. Hiermee wordt hij/zij uit de situatie gehaald (Ook het gepeste kind kan ervoor kiezen om vrijwillig even in een andere groep te zitten).
3. Bij aanhoudend pestgedrag kan de pester worden overgeplaatst naar een parallelgroep op de andere locatie, zodat pester en het gepeste kind elkaar niet ontmoeten tijdens het buiten spelen en de overblijf.
4. Als alle begeleiding en bovengenoemde consequenties niet het gewenste effect heeft, wordt overgegaan tot schorsing. Schorsing wordt altijd vooraf gegaan door een gesprek met leerling, ouders, leerkracht en directie, waarin een duidelijke, officiële laatste waarschuwing wordt gegeven aan de pester en zijn/haar ouders.

NB. Indien het kind geschorst wordt moeten een aantal zaken gebeuren:

- Hulp op de pester (opvoedpoli, schoolmaatschappelijk werk, kindercoach)
- Hulp aan het gepeste kind (wat heeft dit kind nodig? Te doen? Weerbaarheid)
- Hulp aan de groep (bespreek het signaal van schorsing)
- Hulp aan de leerkracht (evt. coaching/begeleiding)
- Een zorgvuldige begeleiding, wanneer de leerling terugkomt in de groep.

Ouders van gepeste kinderen:

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken
- Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt
- i.v.m. cyberpesten: Zet de computer in de huiskamer
- i.v.m. cyberpesten: Bekijk de online communicatie van uw kind. Meld uw kind wel dat u dit doet, zodat de vertrouwensband niet beschadigt.

Ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
- Besteed extra aandacht aan uw kind
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat
- i.v.m. cyberpesten: Zet de computer in de huiskamer
- i.v.m. cyberpesten: Bekijk de online communicatie van uw kind. Meld uw kind wel dat u dit doet, zodat de vertrouwensband niet beschadigt.

Alle andere ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen

Literatuur

- Beemen, L. van (2010) *Ontwikkelingspsychologie* (4de druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv.
- Deklerck, J. de (2011). *De preventiepiramide. Preventie van probleemgedrag in het onderwijs* (2^e druk). Leuven/Den Haag: Acco.
- Delver, B. & Hop, L. (2007). *Pesten is laf! Cyberpesten is laffer*. Haarlem: Vives Media.
- Dugteren, T. van (2004). *Pesten*. Houten: MOM/Unieboek.
- Gommans, R. (2008) *Pestgedrag in het basisonderwijs: Het probleem meetbaar maken*. Geraadpleegd op 27 januari, 2013, van http://files.robkommans.nl/afstudeerproject_onderzoeksverslag_v1.pdf
- Meer, B. van der (2002). *Kinderen en pesten. Wat volwassenen ervan moeten weten en eraan kunnen doen*. Utrecht: Kosmos.
- Meer, B. van der (2012). *De vijfsporenaanpak bij pesten: Pesten: een desastreuze vorm van geweld*. *Counselling Magazine*, 4(3), 23-26.